

Неаполитанският акорд – изследван в контекста на различни исторически епохи.

Проф. д-р Ангелина Петрова

В последните години се появява поредица от статии на доц. д-р Весела Наумова, в които тя търси да открие/приложи идеята за систематизирането на определен хармоничен феномен. В случай със статията ѝ : *Конструктивни и изразни възможности на неаполитанския акорд*¹ тя се наема да направи това, избирайки за свой обект т.нар. неаполитански акорд, като обвързва своето дирене в два плана: исторически/вертикален (1). и систематичен (2). Тя проследява появата на термина и най-ранните примери за неаполитански акорд, започвайки с бароковата музика, след това – развитието и систематизирането на същия в периода на Виенската класика. В тази част на изследването си тя се спира на теоретичния проблем за интерпретацията на неаполитанския акорд в творчеството на Бетовен, а след това, тя се впуска и в интригуващия романтичен „сюжет“ автономност на зоните на модулация и хармоничните отклонения, свързани с неаполитанския акорд. По този начин тя обединява историческия, или вертикален теоретичен срез със систематиката на явленията, които се открояват в 19 и 20 век. Като една от целите на интерпретациите ѝ се очертава разглеждането на неаполитанската хармония в еволюцията на тоналността на 19 век като феномен на обновяване и развитие на алтерованата хармония в контекста на енхармонизма, на специфичните зони на модулациите и като част от процеса на придобиване на автономност на неаполитанския акорда в т.нар.разширена тоналност.

Когато интерпретира структурната основа на неаполитанския акорд автората установява поне три възможни аспекта. Сравнявайки немско и англоезичната литература, тя посочва, че неаполитанския акорд, наименован така заради зараждането си в т.нар.неаполитанска школа, създадена от Алесандро Скарлати, се тълкува в Риманов смисъл като минорна субдоминанта с малка секста или в актуална англоезична литература – като

¹ Наумова, Весела. Конструктивни и изразни възможности на неаполитанския акорд. – В: Академичен форум Интегрална музикална теория, 2018. София: НМА „Проф. Панчо Владигеров”, 2019, с. 99 – 112. ISSN 2367-5985 Print, ISSN 2367-7562 Online

„фригийски“ акорд, с което се посочва неговото модално отселяване. Дефинирането на неаполитанския акорд е изведено в теоретичните взаимодействия на традицията и модерността, в сравнението на интерпретациите на триадата на трима големи теоретици: Риман-Шенкер-Шьонберг, в теориите им върху традиционната хармония. Авторката се позовава и на един необикновен теоретик от първата половина на XX век – Залцер, тя също разкрива неаполитанския акорд през призмата на функционалността (в традицията на Риман), но също отместването на тълкуването на акорда чрез позоваване върху модалността.

Четейки „предисторията“ на неаполитанския акорд (като алтерован акорд), очакваме да се анализира динамиката му в контекста на романтиката – т.е. в автономизирането му и съответно участието му в процесите на създаване на хроматичната или разширена тоналност. В.Наумова прави това, като отново се придържа към строго теоретичната задача, която си е поставила: автономизацията и разширяването на областта на неаполитанския акорд тя изследва отново по структурни и функционални признаци, без да изследва семантиката и/или метафоричните интерпретации на обекта си. Виждаме взаимното влияние между мажор и минор, появата на неаполитанския акорд като отклонение (т.е. придружен от странична доминанта): под названието „тоникализация“, авторката обединява автономизирането на областта на неаполитанския акорд обговаряйки този феномен като елемент на романтичния подход към тоналността. Изследването се разгръща по посока на малко познати проблеми: например този за „мнима модуляция“ в областта на неаполитанския акорд (авторката посочва, че терминът принадлежи на У.Пистън²). При случаите на категорична модуляция, според нея, може да се говори и за „неаполитански комплекс“, като тук се открояват явленията на енхармонизма, така същностни за развитието на хроматичната тоналност в романтизма.

Сред положителните качества на статията на В.Наумова е това, че тя „среща“, търси пресечните точки на актуалната терминология от различни теоретични традиции: за да може интерпретацията на нейния обект да се

² Тя се позовава на **Piston**, W. Harmony. 5th Edition, Mark DeVoto (ed), New York: W.W. Norton & Co., 1987. p. 273.

открои в пресечността на теоретичните интерпретации на основни изследователи като Риман, Шенер, Залц;ер, Шьонберг, в традицията на актуалната английска и руска литература. Ползотворна е тази съгласуваност и сравняване на терминологията и теоретичните интерпретации.

Най-ярко се проявява тълкуването на обекта ѝ в последната част на статията: „*Неаполитански акорд в еднотерцовите съотношения*“, в която тя интерпретира тези на Холопов, Бершадская, съпоставяйки ги с гледната точка на западноевропейските изследователи. Интерпретацията на неаполитанския акорд в еднотерцовите съотношения е най-сложният феномен на неговата употреба, свързан с романтизма, с енхармоничните явления и пределното разширяване на тоналността в края на 19 и началото на 20 век.

Обглеждайки цялостно тази статия, бих казала, че тя прави добро впечатление със своята систематичност, със съпоставката/интерпретацията на различните теоретични традиции и основни автори, достигайки до интересни и иновативни заключения относно един обект, който изглежда банален и доста изследван. Статията се отличава с яснота, предметност и точност на теоретичните идеи. Тя поставя и немалко въпроси: за означенията и енхармонизма, също обаче и за това, дали явления от бароковата практика (например Баховия хорал) могат да бъдат обозначавани с терминология за функционалност... За мен статията е интересна, приносна и съдържаща поучителни теоретични насоки в тълкуването на теоретичния обект – неаполитанския акорд.